

'Onverzadigd', 'Oververzadigd'? of de gevolgen en de gevaren van te veel informatie

door Herman DE CROO

Fractie leider VLD Senaat, gewezen minister,
Hoogleraar aan de Vrije Universiteit Brussel

Kennis, geboren uit informatie, schenkt maar macht wanneer kennis gepast bruikbaar gemaakt wordt en ook passend wordt aangewend.

Geldt dit insgelijks voor de politicus?

Blijkt hij of zij – drijfriem tussen burger en instellingen – het aangehaalde principe te doen loochenen?

De politicus wordt overgeïnformeerd, maar zijn merkbare kennis lijkt bescheiden en de doorwerking ervan naar het beleid enerzijds en de uitleg naar de mandaatgevers anderzijds, lopen gebrekkig.

I. Wie? Waar? Wat? Wanneer? De politicus, bestemming van informatie

Wie is tenslotte de politicus, voorwerp van zoveel (te veel) informatie?

De politicus is ook een medeburger en lid van de maatschappij. Hij of zij gedraagt zich als persoon binnen een gegeven familie, een kring, een gemeenschap, met verantwoordelijkheden als ouder. Hij of zij oefent een of meerdere beroepen uit, heeft een reeks belangstellingssferen en wortelt gewoonlijk diep in de lokale gemeenschap.

Per definitie is de politicus lid van een verkozen of aangeduide groep waar men beslissingen voorbereidt en treft of minstens controle op beslissingen uitoefent.

Lid van een gemeenteraad of van een schepencollege, van een provincieraad, van een bestendige deputatie, dikwijls van een gemeenschaps- of een gewestraad en tegelijkertijd rechtstreeks verkozen in de Senaat of in de Kamer kan hij – geuzen of, voorlopig nog, toekomstig – lid van de uitvoerende macht zijn.

In al deze hoedanigheden wordt hij voorwerp van vele informatiebronnen of stuurt men informatiestromen recht op hem af.

En van dit alles wordt verwacht dat hij rechtstreeks of met zijn medewerkers syntheses maakt, er belangstelling voor betuigt, een keuze formuleert. Zoals voor zovele andere dingen moet hij daarvoor de tijd opbrengen.

II. Waar vindt de politicus zijn informatie?

Twee grote reeksen van bronnen staan voor hem open. Hij wordt er soms in ondergedompeld. Er is vooreerst de geschreven informatie waar hij zelf uit put of waarvan de gegevens voor hem worden voorbereid. En verder is er de auditieve informatie waarnaar hij luistert of waarmee hij dialogueert.

A. De geschreven informatie

Voor een politicus is die enorm!

De parlementaire instellingen met hun *Bulletin van Vragen en Antwoorden*, hun *Beknopt Verslag*, hun *Handelingen*, hun *Parlementaire Documenten*, de rapporten, de verslagen van de onderzoekscommissies, de vele gegevens die de senator en volksvertegenwoordiger worden toegestuurd vanuit het Rekenhof, de Nationale Bank, de parastatalen, duizend en één mededelingen... – de politicus is overgedocumenteerd: meters, soms meerdere meters, bibliotheekrekken per jaar.

Daarenboven ontvangt hij rechtstreeks of in beknopte vorm de pers, dag- en weekbladen, de vele documenten van duizend en één organisaties – of ze nu lobbyen of eenvoudig bekend willen worden – de publikaties van buitenlandse ambassades, van vertegenwoordigers van alle soorten bewegingen, de ruime Europese informatie, de documentatie over sociale en economische structuren, over bedrijven, V.Z.W.'s. Meer dan eens doet hij beroep op databanken: Bistel, Justel en zovele anderen.

De bibliotheek van het parlement – naast zovele andere – staat te zijner beschikking en dit met goed bijgehouden informatie en documentatie.

De interne informatie van zijn fractie of partij krijgt, uiteraard, een bijzondere plaats. De regionale weekbladen of de regionale pagina's in de dagbladen zijn hem niet vreemd. De geschreven, visuele en auditieve media liggen hem nauw aan het politieke hart.

B. Auditieve informatie

De politicus luistert naar collega's in openbare vergaderingen, in commissies en naar de ministers en hun medewerkers, en naar de steeds zwellende studiediensten. Vele politici komen in contact met ruime informatie op colloquia, spreekbeurten, fractievergaderingen, partijbureau's, werkgroepen en debatten.

Ze luisteren naar wat wordt vermeld in familiale- of in vriendenkring.

Ze staan dagelijks in contact met 'de burger' of de militant op zovele plaatsen waar hij ze kan ontmoeten: sportmanifestaties, feesten, bijeenkomsten allerhande, politieke of breed-maatschappelijke.

Op dienstbestoon, – waarom niet? – leert hij veel van de dicht bij de realiteit staande zorgen. Zijn drempel van bereikbaarheid wordt afgebouwd wanneer iemand met zijn zorgen – zijn eigen problemen – de politicus aanschrijft of aanspreekt. Dienstbetoon laat aanvoelen hoe hoog en hoekig de toegangen zijn naar de dienstverlening, die de gemeenschap objectief voor eenieder zou moeten waarmaken.

Er is nog de radio, gewoonlijk in de wagen of op een klein draagbaar postje dat men van de ene plaats naar de andere meezeult: de vroege informatie van de B.R.T.n., R.T.B.F., Vlaanderen internationaal met de goede samenvatting in het Engels, in het Duits of het Frans, en, later op de dag, de B.B.C., en noem maar op.

Uit alle hoeken vallen de informatiesluizen open, de politicus zwemt of drijft erin.

III. Voor wat en wanneer?

Uiteraard leeft de politicus binnen een gegeven maatschappij waarvan hij, met de gevoeligheid die de zijne is, zo goed en zo vlug mogelijk de laatste trilling wil ervaren. Zijn politieke wijsvinger laat nooit de pols van de openbare mening los.

Maar naast deze algemene informatie is er nood aan specifieke kennis om te reageren op een wetsvoorstel, een ontwerp van decreet, een beleid in een gemeente, een persbericht of om zich te scharen achter een verregaande optie.

De politicus moet kritisch en opbouwend kunnen reageren op wat wordt voorgesteld door de uitvoerende macht. Daarenboven heeft hij ook zijn plaats in het geheel van hetgeen zijn partij naar de openbare opinie bespeelt: specifiek of ruim met nieuwe ideeën, initiatieven of alternatieven die de openbare opinie te lijf gaan.

Meer dan eens wordt hij gevraagd te spreken of te reageren, voor algemene of specifieke auditoria. Tijdens de voorbereiding hiervan worden niet alleen klaargestoomde teksten gelezen maar ook verteerd en begrepen – want vragen kunnen steeds volgen... Kennis moet worden uitgewerkt, en met overtuiging, zo mogelijk doorleefd, worden uitgebracht.

Soms komt de informatie te laat, dikwijls is ze niet meer tijdig bruikbaar, omdat de zogenoemde actualiteit zo vlug gaat en men niet alles aankan.

Meer dan eens moet er aan grondige taakverdeling worden gedaan. Met de steun van vele beknopte nota's komende van medewerkers verbonden aan een partij, aan een fractie, aan een studiecentrum of aan grote organisaties als de mutualiteiten, vakverbonden, verenigingen ter beveiliging van globale standenbelangen of specifieke beroepsorganisaties tracht de politicus zich te behelpen.

De bestendige zorg blijft dan: zijn de gegevens objectief, is de informatie betrouwbaar, werd zij nagezien, geeft zij de alternatieven, is zij vergelijkbaar met informatie uit andere streken of landen, wat heeft zij aan documentaire waarde na tijdsverloop?

Vergelijkende gegevens worden veeleer misbruikt dan doelmatig aangewend. Meer dan eens kript men de bron naar dewelke men refereert fors op: OESO- of IMF-rapporten zijn daar een mooi voorbeeld van.

IV. Naar een beleid en naar de burger

Informatie heeft tevens tot doel het beleid te bekritisieren of te ondersteunen. In het Belgisch herstel geraakt dit meer en meer versnipperd: b.v. het Brussels Gewest produceert documenten met een veelvoud alsof de wereld wordt heruitgevonden.

De polen van informatie kunnen zich ook gaan plooiën naar specifieke regionale, zelfs lokale belangen. België kent nogal wat verschillen voor wat in Wallonië, Vlaanderen of Brussel gebeurt en verder is er nog het georganiseerde Europa, waar zoveel naartoe vloeit.

De factor vernieuwing of bestendigheid – de numerus clausus of de grondige heropbouw van de maatschappelijke zekerheid in het gezond blijven of in het oud worden – speelt meer en meer een oriënterende rol.

Er zijn administraties die nationaal en regionaal een zekere ingetogenheid vertonen met nog steeds fors gehanteerde zwingplichtcriteria. Daar moet men soms

in het duister gaan tasten. Daar is de toegang tot informatie – het document en zijn voorbereiding zoals het wel gebeurt binnen de gemeenteraden – beperkt. De provincies, de gemeenschappen, het gewest, de federale staat, Europa laten niet, zelfs niet op een kier, de deur van de keuken open; men kan alleen maar het afgewerkte menu, het geserveerde, beoordelen.

V. Er is ook... de tijd!

Zelfs met het overzadigd dynamisme van de nieuwsgierigheid, van de prikkelbaarheid, van de competitie en van de vrees uit de toon te vallen, zelfs met een grote zin voor synthese en een sterk geheugen, zelfs met medewerking en begeleiding blijkt de factor tijd een enorme, soms onoverbrugbare moeilijkheid bij het verwerven en het verwerken van informatie.

De politicus moet zich veel en veelvuldig verplaatsen. Hij moet een forse dosis 'convivialiteit' verorberen: sportmanifestaties, cocktails, partijbijeenkomsten, politieke verzamelingen allerhande, zijn fractie in de gemeenteraad, in zijn partij, in de nationale of regionale vergaderingen; het neemt – het beneemt – zovele uren en dagen.

De politicus ontvangt bovendien een omvangrijke briefwisseling en moet een resem contacten doorworstelen en de tijd, zelfs de zeven dagen per week, is niet oneindig, noch onbeperkt.

VI. Naar de burger

Wat moet hij aan de burger gaan uitleggen? Hoever kan hij het uitleggen? Waar gaat de aandacht van de burger naar toe en wie is tenslotte de burger?

De burger is zo veelzijdig als zijn problemen kunnen zijn: een nerveuze voetganger wanneer het onveilig wordt, maar een gekrenkte automobilist wanneer hij het stuur terug opneemt; bezorgd over de opvoeding van zijn kinderen maar kritisch wanneer hij de onderwijsuitgaven op de korrel neemt. Gretig voor gratis geneeskundige mogelijkheden, geneeskundige hulp maar bijzonder verontrust over de lasten die het geheel in het kostenproces van de overheid met zich meebrengen.

Er zijn bijna zoveel facetten aan het leven van de burgers als er problemen voor de burgers bestaan. Problemen en beleid: dit moet worden uitgelegd en aanvaard. Hierop wordt door diverse politieke partijen en politici gereageerd. Steeds met het bewuste of onbewuste gevoel: hoe alles te verzilveren op de dag van de geheime, vrije en beslissende verkiezingen.

VII. Vertrouwen

Wij kennen, o.m. West-Europa, een parlementaire democratie waar zo goed als het maar kan mannen en vrouwen worden aangeduid als vertegenwoordigers des volks bij geheime stemming, voor een zekere tijd, onder het waakzame oog – speciaal het oog van de pers – over hun politiek doen en laten. Soms ook over hun privé doen en laten.

Terzelfdertijd heeft de politicus het moeilijk om een zekere onmacht te bekenen. Wat kan hij doen aan Europese directieven en aan ruime internationale politieke gebeurtenissen? Zelfs aan een aantal lokale aangelegenheden: het verminderen van het aantal stations van een spoorlijn, het versnellen van openbare wer-

ken of het claimen van nieuwe industrieterreinen, of het beveiligen van ruime natuurzones, kan hij weinig doen.

En dat bekennen naar de burger toe is lastig. Nederigheid is niet de eerste deugd van een politicus!

Wat doet men dan? Men schernt zich af achter zogenoemde objectieve bronnen van informatie waar men geen of minder greep op heeft om uit te leggen of ten uitvoer te moeten brengen: de Europese Gemeenschap, het Verdrag van Maastricht, de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), zelfs het Internationaal Monetair Fonds (I.M.F.), of de Duitsers, de Engelsen, of wie ook, of... het onafwendbare van de geschiedenis, wanneer de migranten fors uit de voormalige Oostbloklanden naar West-Europa oprukken – kortom de anderen.

Van tijd tot tijd wentelt de burger zijn zorgen af, ook zijn misnoegdheid. Zoals bij het volk van Israël wordt de zondebok regelmatig de woestijn ingestuurd.

De politicus dekt zich dan bijkomend af door een aantal structuren aan te kleven, ruime adviesraden die zo zijn samengesteld dat zij bijna bindend zijn of minstens weet hij hun adviezen handig te benutten als bindend.

De burger, in zijn zovele facetten, wenst echter een vertrouwensband. Hij kiest, wenst in contact te komen met de verkozene, bewust of onbewust, en geeft hem een voorlopig mandaat voor zijn globale en specifieke belangenbehartiging. De politicus moet met 'confidence building measures' dit blijvend waarmaken. Dit betekent klare taal spreken, gevoelig zijn voor wat reilt en zeilt, globaal, lokaal, algemeen en sectorieel; niet alleen in zijn gewest maar landswijd. En... tenslotte moet de politicus een aantal politieke morele standaarden hoog houden.

VIII. Hoe kan de politicus de burger bereiken en overtuigen?

De mediaverkrimping herleidt het politiek gebeuren tot enkele seconden op T.V., een paar minuten op de radio, een hoofdtitel en enkele kolommen in het dag- of weekblad. Waar blijft de argumentatie, het pro en het contra, de grijze nuances van de complexiteit, het uittekenen van gegevens en het overdragen van informatie?

Een en ander kan door een vlottere aanduiding van degene die hij wenst te verkiezen en door van tijd tot tijd, voor specifieke niet voorziene problemen via een duidelijke vraag in referenda, die bindend zijn, deze problemen naar de bevolking toe te sturen. Dit zijn technieken die moeten worden onderzocht en uitgetest.

Dan en dan alleen zal men de eerder rustige beoordeling kunnen uitspreken dat de zogenoemde vervreemding van burgers en politici, van het gezag en de mensen over wie het gezag wordt uitgeoefend niet te pletter gaat varen op structurele klippen: gebrek aan begrip en vertrouwen in de complexiteit van de problemen en hun oplossingen. Politiek kan dan opnieuw veel meer worden dan het dag in dag uit begeleiden van conjuncturele aangelegenheden. Meer structurele voorzieningen kunnen dan op het bord van de toekomst met kennis en vaste hand worden uitgetekend.